

CATALUNYA PARIS.

Portavéu
DEL
CENTRE CATALÀ
de París

Any I

Desembre, 1903

Núm. 12

Aquest periòdic s'envia gratis a tots els socis del CENTRE CATALÀ de París.

Preu de subscripció, ùnic, pera els no socis: 5 francs l'any

Las planas d'aquest periòdic están obertas a tots els escriptors catalans, que 'ns vulgan honrar ab llur collaboració literaria.

Direcció y Administració: 4, rue Caumartin, PARIS

ELS CATALANS DE PARÍS

JOSEPH BALART

L'esplet de bons pianistas — de bons artistes en general — que 'ns ha donat fins ara la nostra benvolguda terra de Catalunya, no está encara en camí d'extingirse. Ab molta dificultat trobaríam una altra regió d'Espanya, ahont el bon gust per las cosas del Art y l'esperit musical dominessin d'una manera tant manifesta y ab un esclat tant incontestable. Y si 'ns concretéssim al piano, potser no trobaríam en cap nació de las qu'envian a París els seus deixebles més aplicats una provincia que, com la de Catalunya, comptés ab un nombre tant considerable d'artistas de vàlua, entre els quals abundan els que han arribat a conquistar primers premis en el Conservatori.

¿A qué citar noms? Tothóm els coneix, y en la memoria de tots están els triomfs de tota mena que han sapigut assolir en concursos y concerts en Ricardo Viñes, en Santiago Riera, la Mercé Rigalt, l'Enrich Montoriol, en Matías Miquel, y altres encara ab que podría allargar la llista.

Empró tots aquets son ja coneguts del públich parisench fa molt temps, poguent dirse d'ells que tenen ja la seva reputació consagrada. Tots ells han fet brillar el bon nom de Catalunya y d'Espanya aquí a París y, per aixó sol, els hi devém agraïment. En cambi, n'hi ha d'altres que, molt joves encara, quasi sortits apenas de l'adolescencia, brillan de claror intensa en un cercle reduhit, sense que aixó vulga dir que valguin menos. Las circunstancias no 'ls han encara favoregut prou pera llensarse al gran mo-

viment ahont s'elaboran las veritables nombra-días, ó be son massa modestos pera atrevirse á afrontar las contingencias, sempre inseguras, del éczit.

Y un d'aquestos joves, apenas nascuts ahir, que s'troban en condicions de mesurarse ab més de un dels que ja brillan á Paris per l'esclat de llurs qualitats artísticas, es el pianista Joseph Balart.

No es certament un desconegut en la nostra terra. Ha estudiat á Barcelona desde la edat de vuit anys, y en tots els cursos seguits en el Conservatori d'aquella ciutat ha guanyat primers premis y coronas que fan d'ell un dels millors deixebles que en aquestos últims anys ha tingut aquell establiment. La professora D.ª Carne Matas, qui li doná sempre, ademés, lliçons particulars, pot estar enorgullida de l'éczit de la seva obra, ajudant á fer d'en Balart un artista de molt de talent y de molta valentía.

Aváns de venir á París en els comensaments de l'any passat y quan apenas comptava 19 anys, en Balart es feu sentir dos vegadas en els salons del Ateneu Barcelonés, y allí tothóm va predirli un esdevenir brillant en sa carrera. ¿Es cumplirán las profecías? Jo crech que sí. Tantas vegadas com l'he sentit, s'ha renovat en mí la convicció ferma de que el jove Balart era de la pasta dels verdaders artistas, dels que saben lo que fan quan posan llurs mans á las teclas y dels que posseheixen l'intuició necessaria —quesols es donada als que saben sentir l'Art en samés genuina expressió psicológica —pera interpretar als grans mestres de la música.

En Beethoven y en Bach, en Chopin y en Schumann, y no cal dir qu'en Wagner, el colós de la música contemporania, heusaquí els predilectes autors qu'en Balart estudia á totas horas y que arribarán á fer d'ell l'artista eminent que ja comensa á dibuixarse cada volta que s'decideix á sortir un poch de la seva indomptable modestia.

Y ab tot y aixó, ens oblidavam d'un detall: el de donar aquí—y ho fem ab molt gust—el nom de D. Pere Oliva, de Barcelona, gracias á quals esforços y estímuls de tot género, en Balart haurá pogut prepararse á Paris el brillant

pervindre que acabarà per conquistarse ab el seu talent y las sevas energías.

El *Centre Catalá* de París l'ha aplaudit moltes vegadas y 'l compta entre els seus millors socis. En son nom saludém en ell á una futura gloria de la patria.

JORDI CATALÁ Y MONTSERRAT

(*Artur Vinardell*)

DESEMBRE

Arraulidet, ferit per la gelada,
sobre una branca seca, aquest matí,
el derrer rossinyol de l'encontrada,
tot recordant l'amor de sa estimada,
ha llensat l'últim trí;
trí llastimós, gemech de despedida,
l'últim anhel, l'últim alé de vida.
A la fredor de glas que 'l vent exhala,
els ulls mitg cluchs, ab tremolor de febre,
el caparró acotat dessota l'ala,
ha caygut, mort, sobre un crestall de gebre.

* * *

Lluny y tot sol, vensut per la tristesa,
y plorant mentalment,
buscant recorts d'amor y de bellesa,
ha volat vers á tú mon pensament.
Y sentint el dolor que del cor brota
si l'glas d'anyorament reb gota á gota,
que 'l fa sagná y glapir;
y sense veu per refilá una nota,
m'ha escapat un sospir.
Y recordant els raigs del sol d'un dia,
que no tornarán més,
he desitjat ser rossinyol, m'aymia...
perque 'l fret me matés!...

F. GIRBAL JAUME.

LA MURMURACIÓ

Un dels mes sabis pedagogos moderns ha dit que tot lo trevall que s' aplicarà á buscar lo perfeccionament de la societat, fora de la instrucció, equivaldrá á fregar un plat per fora, deixantlo brut de dins.

En nostre pahís ho tenim molt aixó de fregar lo plat per fora, y per aquest motiu Espanya te encare uns onze ó dotze milions d' habitants que no saben llegir ni escriure, tres ó quatre que no saben escriure y saben llegir més ó menys, y dos ó tres milions que posseheixen abduas trassas. Pero, en resum, els que saben llegir y escriure, y escriuhen y llegeixen, son molt clars, proporcionalment.

Si m' es permesa una digressió, afegiré, are que ve á tom, com ja ho he tractat altres vegadas més extensament, que un nombre aixís d' illetrats es una vergonya constant pera tots los polítichs, siguin del color que 's vulgui, que no viuhen de l' ignorancia del poble (els que viuhen d' aixó no val la pena de mentarlos); perque si tots ells, díguintse republicans, regionalistas, lliberals, de l' Unió, etc.; estimessin més lo be del pahís que 'l seu amor propi ó egoisme, ja s' haurían agrupat desde molts anys pera trevallar junts per aquest ideal comú, salvació única de la pàtria. Per una unió aixís, no es necessari fer traició á cap programa ni renegar de cap principi: bastaria solsament tenir conciencia clara del mal del pahís, y volguer de vritat la seva salvació.

Pero 'l mal está en que, desgraciadament, las afeccions ó malalties morals sont també, com las materials, contagiosas; la naturalesa humana, somesa á un medi ambient insalubre, se contagia de malaltia quan l' individu es debil ó hi está predisposat, inmunisantse los individuos forts.

Aquesta inmunisació, especialment en las malalties morals, reporta una mena d' apatía, filla de l' inercia de la vida, que fa esdevenir més ó menys insensibles als que de ella se trovan possehits. Resulta lo mateix que ab l' insensibilisació de las personas en una atmósfera excesivament calurosa ó carregada d' algún olor:

els que la respiran acaban per no donarsen compte; solsament la senten, ab tota la seva fortaleza, los que venen de nou, que no están encare inmunisats.

Estich segur que si fos possible trasladar á un pahís avensat socialment el nombre reduhit d' espanyols á qui podem considerar conscients (perfectes ab relació als graus de cultura que ha arribat á alcansar la societat en general), durant un parell ó tres d' anys, al retornar á Espanya s' aufegarian moralment ab l' atmósfera xafagosa que s' hi respira, y, instinctivament, lo que més els interessaria, avans que tot y per sobre de tot, fora l' instrucció del poble.

Si; el poble es ignorant; y l' influencia d' aquesta proporció atterradora de 11 milions sobre 18 que no saben llegir ni escriurer, s' ha de fer sentir en tots los ordres de la vida. No hi ha res tant insolent com l' ignorancia y la falta de educació: per aixó molts arriuan á creurers que 'l *saber* es innecessari y que la correcció social es solsament una ridiculesa devant de la grosseria.

Y 'ls que sont instruhits y educats, tornantse insensibles, com he dit avans, s' hi acostuman, generalment, ab los mals que reporta la falta d' instrucció; y fins una bona part d' ells s' hi familiarisa y s' hi trova ab molta comoditat.

Una de las malalties morals que fa més estragos es la murmuració: dir mai de tothom; ocuparse de lo que no s' en ha de fer res; tacar reputacions, per que sí, inconscientment, ab l' instinct de la bestia humana que no ha sigut encare dominada per l' inteligencia; lo mateix que un infant quant s' entreté destruhint los juguets que te al seu alcans.

No 'n fem cas d' aixó, quan ens trovém entre aquesta grant multitud d' infestats, ni quan la malaltia te més virulencia: á n' als pobles, per exemple, que es allá ahont l' instrucció y educació més escasseijan; pero quan hi aném, sortint d' una societat molt més educada, es allavors que 'ns trovém fastiguejats, de sentir aquest tuf insá que surt de tantas y tantas bocas.

Un amich meu, de París, que també ha remarcat ab tota sa extensió aquesta malaltia, me

deya un dia: Es escandalós com la gent s' ocupa de tot lo que no n' ha de fer res. Cada vegada que vaig al poble, ho remarco més; tindria que retopar á una grant part dels que ' m parlan, puig sembla que ' s complauchen en venir á explicarme historias de vehinat.

Jo mateix, algunas vegadas, ho he dit á personas ab qui tinch franquesa; que lo que parlan es immoral. Pero, ca! Están tant persuadidas de que pot dirse lo que es vritat, que no hi ha ningú que ' ls hi tregui aixó del cap. Fins existeixen molts insensats, d' aquests que sempre agafan lo rave per las fullas, que ho tenen per un mérit aixó de xafardejar.

Naturalment que ells no hi donan aquest nom á lo que fan, sino que diuen que tenen lo « vici de dir massa la veritat » ó que no saben estarse « de dir lo que pensan », y aixó ho tenen com á rasgos de caracter independent. Y lo « cantarlas claras » per ells es dir que ' l seu vehí es un gandul, ó que menja massa be, etc.; y aixó poden dirho ¡vaya si poden dirho! porque es la veritat: porque han experimentat ben be que ' l seu vehí ' s lleva tart ó que la seva dona compra sempre els millors talls del mercat.

Lo mal es que aquets procediments no ' ls gasta tant sols la gent ordinaria, sino fins los que en los pobles se tenen per gent de marca. No hi ha mes que llegir en una bona part dels setmanaris las polémicas que ab frecuencia s' hi sostenen, especialment entre *periodistas* d' ocasió, que solsament agafan la pluma per desfogarse. A las personalitats políticas, las anomenan pels noms postissos ab que ' l vulgo las ha batejadas; y aixís, molt sovint se trovan noms com aquets: senyor Muley Araf, senyor Matasanos ó senyor Carbasseras. Aquesta es la salsa de la murmuració... *periodística*.

Una vegada, l' arcalde d' un poble molt important que havia sigut atacat per un periodista per una cuestió pública, per una pretinguda violació de la ley, se defensá diguent que aquells atachs eran formulats perquè ell no havia volgut afavorir al autor en certa ocasió, y anotava alguns fets d' ordre personal, sense cuidar-se tant sols de justificar la seva conducta pública, com si per aixó ja bastés enmascarar la

conducta privada del seu adversari, que per res feya al cas.

Quan la murmuració no passa d' aquestas tonterías, menos mal. Pero sovint s' ensanya ab los febles, ab los caiguts, y allavors es quan excita l' indignació de las personas decents. Sempre n' hi ha de víctimas novas: l' una segueix á l' altre. La donzella que ha tingut una lleugeresa ó l' imprevisió de fer quelcom que ho ha semblat als murmuradors; la casada ó casat que no vol subjectarse á las reglas ó lleys que la societat del poble li imposa; ó ' l que ha tingut la desgracia de topar ab algún indecent que després explica lo que li ve á la boca de porta en portá; totas aqueixas víctimas donan pena, y moltas vegadas, martirisadas per la calumnia, filla natural de la murmuració, s' han de consumir d' angunia ó passar la vida malament, sufrint las injusticias del mon... d' aquell mon tan petit y miserable.

La forma d' aquest género de murmuració es per l' istil: « Sab... fulana? jo me ' n guardaría pla be de dirho segons á qui, pero, s' ha corregut aixó; y además, se la veu mirar d' una manera, y vestir tant bé, que ¡vaja! fa pensar mal encare que no ' s vulgui. » O bé: « Fulano? se corre que ' s un perdut que tindrà que quebrar aviat, y que pega á la seva dona; que cada vegada que va á Barcelona va á jugar á la Bolsa y ja no li queda res. »

Totas aquestas confidencias se donan ab la major bona fé, ab la convicció de fernos un favor ó de donarnos una proba de confiança. Pero, demanin al qui las fa, quinas provas te de lo que diu y veurán que generalment n' ha buscadas moltas y no n' ha trovada cap. Mes, ¿qué dich? ¡qué han de preguntar vostés! Pensarán solsament á qué venen aquellas historias immorals que deuen ignorarse fins quan se veuen sense mirar; quan no menos comunicarlas á una tercera persona.

Pero no s' hauría solsament de pensar aixó; sino que quan un se topa ab un tipo que ' ns parla de la vida privada del pròxim, sino ' s gosa deturarlo, diguentli que lo que diu es immoral, ilícit y que ell es un mal educat, ja que aixó es massa violent, á lo menos sería bo que ' ns avesessim á trencarli la paraula diguentli

senzillament: — ¿ Vol fe ' l favor de parlarme d' altre cosa ?...

F. VENTURA Y LLUHÍ.

Brusselas, Novembre de 1903.

ELS ESPECTRES

ESPECTRES!... Ningú pot lliurarsen del tot dels espectres. Quan més segur em crech de mí mateix, quan més ferma 's redressa ma voluntat desafiant braument totas las nocions falsas, totas las ideás mortas, ixen dels ultims amagatalls de ma consciencia els mals instints, las preocupacions anti-vitals, las doctrinas corvades que *tornen*, i es possessionen de mon esprit.

¡Espectres! ¡espectres! No poguer matar-los, porque som nosaltres mateixos. Portém el fato de la herencia al coll y de tant en tant surten les grotesques figures á burlar-se de nosaltres. Es el posit dels segles que conservém á l' ànima; son las representacions del passat que viuhen á través de les edats, barreiant-se am las rassas novellas, envenenant els brots més purs de la flor humana.

Sols quan las onades de llum de la Ciencia bressan mon ànima, els espectres s' evaïxen, com s' esborren las ombres de la nit quan el vaixell d' or que porta l dia apunta en l' horitzó. Sols tinguent una confiança d' heroe en la idea que redimeix y purifica podriem fer desapareixe als espectres que venen á interrompre nostre treball afablint nostres esforços.

A voltes em sento fort y els faig fugir an els espectres; allavores soc jo, heroicament confortat, qu' em burlo d' ells. Em crech senyor de mí mateix: mes forsas y mes energias obeirán á la rahó que romp amb ala triomfadora las miserias. Veig clar en mos sentiments; crech possible encaminar-los al fi més bó. Pero 'ls espectres tornen. Y renaixen en mon esser els instints ferotges de las edats llunyanas. Y la co-

bardia 's barreja am ma sang. Y transigeixo am la bestiesa. Y m' ajupo a devant de las lleys fetas pels estupits. Y soch *un més*, acceptant la vulgaritat y la mentida, sense forsas pera rebelar-me y seguir el nou camí per on van els solitaris somniadors de la nova Ciutat,—la Ciutat de demá bastida a dalt de las montanyas, plena de crits d' homes lliures, coronada pel riure de las generacions joyosas de la Vida.

CARLES RAHOLA

Girona, Decembre de 1903.

DEMÁ (1)

Germanor.

Al bon amic, En Joseph Girbau y Tordera.

De santa Autonomia á la esbandida,
ha cobrat sava la que déyan morta
y á nova primavera obra florida,
regenerada y gran, potentia y forta.

Europa, mira á España extasiada,
sí ahir la contemplava copdiciosa;
la qué va esser sa presa somiada,
ha retornat sa filla mes viviosa.

Las rassas várias de planius y serras,
son tirat han refet ab sos usatjes
y apagant el foguer de xorcas guerras
agermanan sos drets ab sos llenguatjes.

Arbitre de lo seu, quiscuna avansa,
noblement respectada y respectuosa:
una com son amor, es sa esperansa,
que las encén ab flama soleyosa.

Creyantlas totas, pe 'l progrés daléixen,
ab propi esforços, probant d' aventatjarse,
y si en un mateix niu juntas hi creixen,
es pera mes bessonas, ajudarse.

D' or y d' afecte es feta la cadena,
de ferro y odi en épocas remotas:
quiscuna hi va enllassada sense pena
y sens' esforços ni jou, s' hi unéixen totas.

(1) Poesia que fou premiada en els Jochs Florals celebrats enguany per la Societat « Escut Emporitá » de La Bisbal. ab opció al següent tema:... « Composició en vers ó en prosa que millor canti l' esdevenir d' una Catalunya próspera y autónoma dintre d' una Espanya gran y regenerada ». — El premi consistia en UN BAIX RELLEU ALEGÓRICH, obra del escultor catalá Antón Bofill, y ofert per l' escriptor bisbalench Artur Vinardell.

La vera germanor que hi refloria,
ha aixecat á la Hispània decayguda,
que envejada y potentia, fa sa via
sense captat sosté, ni estranya ajuda:

La llevor catalana, llevor santa,
ha granat la cullita un temps oferta,
redimint al Estat: per ella canta,
per ella sa fillada se desperta.

Per ella, hi tráuhen ciencia y art florada
é hi es próspera la noble agricultura;
per ella, son comers don' la abrassada
á la industria que mágica hi fulgura.

Tot es goig, tot es vida, tot riquesa,
al gran florir de renadiua gloria;
la fe hi llumena bellament encésa,
é hi glósa un cant de pau, la humana historia!

Catalunya, 'l payral que mes hi brilla,
el cor y el seny donats al germanatje;
essent del nou fruytar justa pubilla,
se plau fenthi d' anell de maridatje;

L' anell que preludiaren sos poetas,
en l' amorós caliu de sas cantadas;
l' anell que modelaren sos profetas,
de cors de nín y pensas flamejadas.

Próspera, autónoma, gósa la sev' obra,
en la sardana del amor trenada:
florida en drets, la qué de drets fou pobre,
avénsa, ni envejosa, ni envejada,
pe 'l sol de la Justicia il luminada!

JOAN RIBAS Y CARRERAS.

Blanes, Juliol de 1903.

ELS TEATRES DE PARIS

Novembre - Decembre

GAÏETÉ. - *La Flamenca*. — Drama musical en quatre actes, dels senyors Cain y Adenis germans, música de L. Lambert.

Podém assegurar que la partitura d' aquesta ópera, resulta notable pels ritmes, aires, y temas espanyols, criollos y americans, qu' acompanyan l' acció — que 's passa á l' Habana, — y fan ressaltar d' aquest treball, una impressió curiosa, y interessanta, que li assegura un éczit bastant important.

La interpretació es bona, si bé á la protagonista Sra. Maria Thiery, la trobém de tipo algo delicat, per la forsa del paper que representa. En cambi, el

Sr. Bonvet encarna ab virilitat el quefe de revoltosos, el Sr. Lepreste treu tot el partit possible del paper de soldat enamorat, y els coros cantan y manjorbran ab inteligencia.

No deixém de recomanar el final del « Café Flamenco » ab el seu mohiment, disputas, tiros, morts, y ferits. Es lo que s' en diu un quadro viu, animat y armoniós.

La obra está montada ab un gust y un luxo de *mise en scène* tan meravellós, que testifica una vegada més als empressaris germans Isola, el títol de reys de la *magia* que ja fa anys han conquistat.

VICTOR HUGO. — *Cadet Roussel*. — Comedia en tres actes de Jacques Richepin.

Aquest autor tant jove, fill del gran poeta tant conegut de tothom, ha entrat al port del succés á tota vela.

Aixís com en Feliu y Codina va escriure « La Dolores » inspirantse en la jota « Si vas á Calatayud » etc. etc., en Richepin s' ha inspirat en la vella cansó, « Ah! Ah! Ah! Oui, vraiment—Cadet Roussel est bon enfant. »

Som al any 1796, y tota la comedia ' ns fa seguir l' alsa y baixa de l' amor de ' n Cadet, per Delvaporine, parisenca coqueta, indiferenta, y sensible únicament al prestigi de la riquesa. Empró en Cadet, pobre com Job, ¿ d' ahont treurá ' ls dinés? Afortunadament el poeta Aude, que vol casarse ab la germana de ' n Cadet, li dona deu mil franchs perque se ' n vagi á Paris á fer fortuna. Y al final del primer acte assistím á una escena plena de vivacitat, ahont en Cadet se despedeix per París. Els caballs de la diligencia fent soná ' ls picarols, el postilló fent petá ' l fuet, y altres detalls ben trobats, impregnan aquest quadro d' una animació y d' un cert colorit que ' ns va cautivar del tot.

En Cadet se fa rich. Fent especulacions, guanya dos cents mil franchs, y senzillament se ' ls gasta tots, pagant gastos y deutes á la Delvaporine, essent aquesta tan ingrata, que després d' haberlo arruïnat l' envía á passejar. Aquí, el protagonista, qu' ha conservat sempre el caràcter lleuger y plé de cabriolas, se n' adona, encara que tart, de que ha prés las cosas massa de broma. Ningú ' l creu quant parla en serio!... Y la comedia ' s termina baix un fi moral. Pobre Cadet! Pallasso era y pallasso queda!

L' autor ha tingut la sort d' esser interpretat per actors joves y ardents. El Sr. Bour, fent el principal paper s' ha guanyat els galóns de gran cómich; la Mitzy Dalti es una Delvaporine ideal y tota la companyia sosté un bon conjunt.

La obra es decenta; tothom pot sentir-la, y las fa-

milies que la vagin à veure passaràn un rato molt agradable.

NOUVEAUTÉS. — *Les Sentiers de la vertu*. — Comedia en 3 actes dels Srs. Flers y Caillavet.

Els autors han sembrat à cada pas, una barreja de grans de psicologia ab grans de pebra, conseguint recolectar, ab aquestos elements, una comedia que te molt caràcter.

La historia del jove Bargelín, que té l' anomenada de un *D. Juan*, y que 's fá bofetejá per la casada Mme. Gerbier, virtuosa sempiterna, que no 's deixa... convencer; la Simona, nena de 17 anys, que fa la conquesta del famós *D. Juan* de per riure y que 'l cassa ab els llassos del matrimoni com al més cándit dels mortals; la escapatoria, al pavelló del parch—escena deliciosa—realizada per la casada que no 's deixa convencer y el diputat jove Sr. Chaumette, qu' encare que no te l' anomenada de Tenorio, sab aprofitar las bonas ocasions que 's presentan: y els adornos epigramátichs, d' un diálech agre-dols, componen un conjunt d' una finesa exquisita.

En Torín, fent el *D. Juan* de camama, va esser el verdader Tenorio de la representació. Y la Lender y en Noblet dins dels seus respectius papers de Mme. Gerbier y de Chaumette, componen una parella tant acabada, que sembla estrany s' hagi pogut trobar.

Els autors han probat als que diuen que la literatura dramática francesa s' enclou en quatre *vaudevilles* bruts y xabacans, que també 's poden escriure comedias picarescas ab talent ingenios sense recorre à certs efectes renyits ab la verdadera cultura.

ODEÓN. — *L' absent*. — Comedia en quatre actes de G. Mitchell, ab fragments musicals del mestre Le Borne.

No vull pas deixar de mencionar aquesta comedia, que per la seva sencillés va emocionar l' auditori y es va guanyar desseguida un èczit ben merescut. No es d' aquellas comedias que s' expliquen; es d' aquellas que s' han de veure representar. De passada vull senyalar la Tessandier, sempre excelenta, y en Gemier, el célebre escapat de casa l' Antoine. Y anyadeixo, sense malicia, que l' Odeón es massa idealista per aquest actor, ó qu' ell es massa realista per l' Odeón. Els números musicals intercalats en la comedia revelan un gran compositor y son molt aplaudits.

Pera terminar, un mot, pera la famosa revista del Teatre de *Varietés*, encare que no sigui més que en forma d' aplauso per las cansonetas de la Judic

y en Barón. Al veure aquets dos artistes— avuy dia plens d' arrugas — que després de 25 anys encare fan las delicias del públich en general — y mevas en particular, — malgrat el ruidós entussiasme que produheix la seva aparició, els records y la melancolia es van apoderar de mí y no vaig poguer retenir una llàgrima esmentant, lo que foren ahir y lo que fatalment els espera en un pròxim y inexorable pervindre.

M. LABANA

CRÓNICA

Be podém assegurar que 'l cambi de local del *Centre Catalá* parisench ha sigut per ' aquesta Societat, cada día més próspera, un veritable reviscolament.

La sala de vetlladas es realment espléndida, y segurament son pocas las associacions com la nostra que pujan disposar d' un march tant espayós y tan ben condicionat pera adornar el quadro de llurs periódicas expansions. El local pera las reunions ordinarias dels socis, el que podríam anomenar lloch permanent ó social del *Centre*, está també molt ben disposat, y resulta molt adequat à las necessitats morals y intellectuals dels companys inscrits en las llistas de la nostra cada día més floreixent Societat. El saló de lectura y de treball es veu molt concorregut tots els días, especialment els dissaptes y els diumenges, y com ja comensa à esser conegut de tothom, no cal dir que no ve cap compatrici à París que no encamini els seus passos al *Centre*, segur de trobarhi sempre algún amich ab qui compartir las sevas impresions sobre las cosas de la terra, ni més ni menys que si 's trobés en la casa payral entre mitj dels seus entorn de la llar venerada y benvolguda.

En aquestas condicions, el pervindre del *Centre Catalá* de París está assegurat. L' any passat, en aquesta época, els socis arribavan escassament à 40. Avuy ja passém del centenar. Per Nadal del any vinent, si las cosas marxan per aquest camí, assolirém tal vegada els doscents, y.... ¿qui sab? potser la nostra Societat está destinada à fer grans cosas encara no somniadas. De més verdas s' en maduran.

* * *

La vetllada que va donar el *Centre* el diumenge 29 del passat Novembre fou veritablement extraordinaria. Es cert que hi havia en el programa dos grans *estimulants* pera que s' omplís de gom à gom el gran saló de festas de la Societat: l' un era el con-

curs del nostre estimat amich l' eminent pianista Ricardo Viñes, y l' altre l' assistència del egregi dramaturg nostre illustre compatrici Angel Guimerà, de qui se 'ns havia anunciat l' arribada a París dos ó tres dias avans.

La primera part es va cumplir al peu de la lletra. En efecte: el senyor Viñes, de qual talent no voldriam fer grans elogis pera no ofèndre 'l — puig conegudas son de tothom, aquí a París, las sevas grans qualitats de pianista inspirat y irreprotxable — va fer aquella nit prodigis d' execució, essent admirat per un públich nombrossíssim que no cessà d' aclamarlo. Las pessas que va tocar, totas d' autors eminentíssims, varen esser interpretadas d' una manera acabadíssima, deixant a tothom embadalit y ab l' ànim suspens desde la primera a l' última nota.

Després del senyor Viñes, varen esser objecte de grans y merescuts aplausos, totas las demás personas que prengueren part en la vetllada. Com ens manca l' espay necessari pera donar compte detallat de tots els números del programa, ens concretarem a mencionar solsament las senyoras Tabanelli (mare y filla), senyoretas Camps, Galobardas, Gardés y Vinardell (Consuelo), que cantàren admirablement diferents trossos acompanyats al piano, deguts a diversos autors tant clàsichs com de la terra, sobressurtint particularment els fragments ab lletra francesa, que foren els més escullits y els més savorejats. De la part dels homes, els senyors Leclercq y Balmaña (Joseph), l' un ab els seus espatarrants *couplets* francesos que feyan destornillarse de riure a la concurrència, y l' altre ab el seu tant conegut com xispejant repertori de *couplets* catalans d' actualitat, varen fer la delicia del nostre cada dia més nombrós y escullit públich.

La única nota desagradable de la vetllada — desagradable en el sentit de recansa — fou la no assistència de nostre eminent compatrici Angel Guimerà, que tothom desitjava conèixer personalment y pera qui es preparavan els millors aplausos.

A *última hora*, el nostre amich senyor Vinardell rebé un avis telegráfich dihentli que l' illustre poeta havia tingut un contratemps pel camí y que no arribaria a París fins el dia primer de Decembre. Aixís ho exposà el senyor Vinardell al públich, y pera que 'ls impacients poguessen rescabalar-se — si val dirho — en alguna proporció, el nostre estimat amich, colaborador y consoci va llegir una sentida composició del senyor Guimerà y un fragment del hermós drama *Mar y Cel* que 'l nostre company li ha traduhit en francès y que probablement serà po-

sat dintre poch en un dels millors teatres de París, segons notícias y impresions qu' hem rebut en aquestos darrers dias. Tant la poesia com el fragment en francès del *Mar y Cel*, declamat pel senyor Vinardell ab molt sentiment y ab entonació molt vigorosa, foren estrepitosament aplaudits, deixant bon recort en l' assistència.

S' acabà la vetllada, com sempre, ab un animadíssim ball, en el qual prengueren part gran nombre d' hermosas senyoretas.

* * *

El nostre illustre compatrici Angel Guimerà va arribar, com dihém avans, a París el dia primer de Decembre, havent permanescut entre nosaltres fins el dia 14.

No cal dir que durant la seva curta estada en la gran capital, l' eminent dramaturg ha sigut objecte de tota classe d' atencions — no tantas com ell se mereix per son gran prestigi literari — entre 'ls que 'l coneixen, tant nacionals com extranjers, y que s' honran ab la seva amistat.

Com no podia menys d' esser, el senyor Guimerà, acompanyat de son antich amich y company senyor Vinardell, y del seu particular amich senyor Umbert, va visitar el local del *Centre Catalá*, ahont fou rebut ab grans mostrats de respecte y de carinyo per una bona representació de la Societat, y al cap d' ella pel seu president y per tota la Junta. Hi assistiren també algunas senyoras y senyoretas — entre altres las simpáticas fillas del nostre antich amich y company senyor Aldavert, un dels fundadors de la *Renaixensa* de Barcelona — y es va improvisar una petita festa íntima, en la qual es va brindar ab termes calurosos per Catalunya, per nostre illustre hoste senyor Guimerà y per la prosperitat de nostre *Centre*.

Y no dihém res més avuy, respecte de la estada a París del senyor Guimerà, perque ens volém reservar lo principal pel número pròxim. No obstant, just es que desde aquestas páginas enviém un coral saludo al més inspirat y més gran de nostres autors dramátichs, gracias al qual es avuy conegut per tot el mon el bon nom de nostra benvolguda terra de Catalunya.

BUTLLETÍ DE LA SOCIETAT. — Com l' any passat, el dia 24 d' aquest mes, vetlla de Nadal, tindrà lloch en els salons del *Centre* una gran festa, ab *tómbola y ball*.

— Ab arreglo als Estatuts, la Societat tindrà junta general de socis el dia 9 de Jané pera la renovació de càrrechs.

IGNOTUS.